

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О. Б. Жильцов

«_____» 2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ

**ОСНОВИ
ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ІНСТРУМЕНТАЛІСТА**

Галузь знань – 0202 «Мистецтво»

Спеціальність – 8.02020401 «Музичне мистецтво»

Спеціалізація – «Викладання музичного інструмента»

Освітньо-кваліфікаційний рівень – «магістр»

Інститут мистецтв

2014 – 2015 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора з науково-методичної
та навчальної роботи

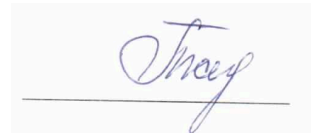
А.О. Таранник

Робоча програма навчального спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста» для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво» спеціальності «Музичне мистецтво» спеціалізації «Викладання музичного інструмента» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Розробник: **Пляченко Тетяна Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв
Протокол від 25 грудня 2014 року № 5.

Завідувач кафедри
інструментально-виконавської майстерності

Т. М. Пляченко

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
I. Опис предмета навчальної дисципліни	5
II. Тематичний план навчальної дисципліни	6
III. Програма навчальної дисципліни	8
Модуль 1 (лекційний)	8
Модуль 2 (практичний)	11
IV. Навчально-методична карта дисципліни	17
V. Завдання для самостійної роботи	18
VI. Індивідуальна навчально-дослідна робота	19
VII. Система поточного та підсумкового контролю	22
VIII. Методи навчання	25
IX. Методичне забезпечення курсу	25
X. Рекомендована література	26
Основна література	26
Додаткова література	27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Формування фахової компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва в університеті здійснюється на заняттях з дисциплін історико-теоретичного, вокально-хорового та інструментально-виконавського циклів, засвоєння яких забезпечує теоретичну, практичну і методичну підготовку студентів до професійної діяльності.

Однією із дисциплін, вивчення якої дає змогу студентам освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціалізації «Викладання музичного інструмента» засвоїти знання з історії та теорії інструментального виконавства, опанувати методи формування й розвитку інструментальної техніки, є навчальний спецкурс «Основи виконавської майстерності інструменталіста».

Робоча програма навчального спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів відповідно до навчального плану галузі знань 0202 «Мистецтво» спеціальності 8.02020401 «Музичне мистецтво».

У програмі визначено:

- обсяг теоретичних знань і практичних умінь, які мають опанувати студенти, що здобувають кваліфікацію «Викладач музичного інструмента» відповідно до освітньо-професійної програми ОКР «магістр»;
- групи компетенцій, необхідних для інструментально-виконавської і педагогічної діяльності, визначених на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики ОКР «магістр»;
- розподіл навчального матеріалу за модулями (змістовими модулями) та академічного часу для його засвоєння;
- форми й види навчальної діяльності студентів у процесі засвоєння спецкурсу;
- необхідне методичне забезпечення та систему оцінювання навчальних досягнень студентів зі спецкурсу.

Мета викладання дисципліни – формування у студентів інструментально-виконавської компетентності як показника готовності до педагогічної і музично-виконавської діяльності у вищих навчальних закладах.

Завдання навчального спецкурсу – опанування студентами науково-методичних **компетенцій** у сфері інструментального виконавства:

- історико-теоретичних (засвоєння теоретичних основ сольного інструментального виконавства; аналіз досвіду вітчизняної і зарубіжної інструментальних шкіл);
- інструментально-методичних (засвоєння методів роботи над гаммами, вправами, етюдами, інструментальними творами різних форм);
- проєктивних (проєктування інтерпретаційного плану музичного твору та засобів його реалізації);
- конструктивних (технологія добору і систематизації технічно-виконавського матеріалу; формування концертного репертуару інструменталіста);
- дослідницьких (розвиток дослідницьких умінь у процесі виконання індивідуального навчально-дослідного завдання);
- професійно-особистісних (формування фахово необхідних якостей інструменталіста-виконавця; розвиток музичних здібностей; формування навичок самовдосконалення інструментально-виконавської майстерності).

Міждисциплінарний взаємозв'язок. Засвоєння спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з таких навчальних дисциплін: основний музичний інструмент; оркестровий клас; концертмейстерський клас.

На вивчення навчального спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста» навчальним планом відведено 162 години, із них: 28 год. лекційних занять, 26 год. – практичних, 8 год. – індивідуальна робота, 9 год. – модульний контроль, 91 год. – самостійна робота студентів.

Вивчення навчального спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста» завершується складанням заліку у II семестрі.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ІНСТРУМЕНТАЛІСТА»

Курс: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4,5</p> <p>Кількість модулів: 2</p> <p>Кількість змістових модулів: 6</p> <p>Загальна кількість годин: 162</p> <p>Кількість годин на тиждень: 4</p>	<p>Шифр та назва галузі знань: 0202 «Мистецтво»</p> <p>Шифр та назва спеціальності: 8.02020401 «Музичне мистецтво»</p> <p>Освітньо- кваліфікаційний рівень: «магістр»</p>	<p>Дисципліна за вибором студента</p> <p>Рік підготовки: I Семестри: II</p> <p>Аудиторні заняття: 62 години : лекції – 28 год.; практичні – 26 год.; індивідуальна робота – 8 год.</p> <p>Модульний контроль – 9 год.</p> <p>Самостійна робота: 91 год.</p> <p>Форма підсумкового контролю: залік</p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ІНСТРУМЕНТАЛІСТА»

МОДУЛЬ 1 – ЛЕКЦІЙНИЙ								
№ теми	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекційних	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1								
Наукові засади інструментального виконавства								
1.1	Теоретичні основи інструментального виконавства. Структура і зміст діяльності інструменталіста-виконавця	10	4	4			6	
1.2	Історія розвитку зарубіжних інструментальних шкіл	10	4	4			6	
1.3	Досвід роботи вітчизняних інструментальних шкіл	10	4	4			6	
Разом		30	12	12			18	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2								
Компетентнісна модель інструменталіста-виконавця								
2.1	Фахові компетенції інструменталіста-виконавця (історико-теоретичні і методичні, проєктивні і конструктивні, функціональні й особистісні)	8	4	4			4	
Разом		8	4	4			4	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3								
Формування виконавської майстерності інструменталіста								
3.1	Значення гам, вправ та етюдів у розвитку виконавської техніки інструменталіста	10	4	4			6	
3.2	Завдання і зміст самостійної роботи над інструментальним твором	10	4	4			6	
3.3	Специфіка ансамблевої гри	10	4	4			6	
МКР за темами лекційного модуля		4						4
Разом		34	12	12			18	4

МОДУЛЬ 2 – ПРАКТИЧНИЙ								
№ теми	Назви практичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекційних	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1								
Формування виконавського репертуару інструменталіста								
1.1	Добір гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки	8	4		4		4	
1.2	Формування навчального та концертного репертуару інструменталіста	8	4		4		4	
Разом		16	8		8		8	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2								
Методи розвитку виконавської майстерності інструменталіста								
2.1	Формування виконавської техніки у процесі самостійної роботи над гами, вправами, етюдами	10	4		4		6	
2.2	Удосконалення виконавської майстерності в процесі роботи над інструментальними творами. Методи розвитку ансамблевих умінь інструменталіста	10	4		4		6	
Разом		20	8		8		12	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3								
Моделювання сценічної діяльності інструменталіста								
3.1	Проектування сценічних ситуацій. Підготовка інструменталіста до концертного виступу	8	4		4		4	
3.2	Моделювання сценічної діяльності соліста-інструменталіста	8	4		4		4	
3.3	Камерне ансамблеве виконавство	4	2		2		2	
МКР за темами практичного модуля		5						5
ІНДЗ		29	8			8	21	
Разом		54	18		10	8	31	5
Усього за семестр		162	62	28	26	8	91	9

ІІІ. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ІНСТРУМЕНТАЛІСТА»

МОДУЛЬ 1 (ЛЕКЦІЙНИЙ)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Наукові засади інструментального виконавства

Тема 1.1. (4 год.). Теоретичні основи інструментального виконавства. Інструментальне виконавство як один із видів творчої діяльності музичного педагога. Напрями розвитку інструментального виконавства – сольне, групове (ансамблеве), колективне (оркестрове). Завдання інструментально-виконавської діяльності музичного педагога: 1) формування власних технічно-виконавських навичок та інтерпретаторських умінь; 2) розвиток музичних здібностей; 3) формування сценічної культури; 4) виховання естетичних смаків та ціннісних орієнтацій слухачів. Функції інструментального виконавства: 1) соціальна; 2) аксіологічна; 3) педагогічна. *Структура і зміст діяльності інструменталіста-виконавця.* Мета і завдання діяльності інструменталіста-виконавця. Предмет діяльності. Об'єкт діяльності. Умови діяльності. Форми й види діяльності. Суб'єкти інструментально-виконавської діяльності. Засоби виконавської діяльності інструменталіста. Результати діяльності.

Тема 1.2. (4 год.). Історія розвитку зарубіжних інструментальних шкіл. Формування й розвиток західноєвропейського інструментального виконавства у взаємозв'язку з композиторськими школами XVII – XX століть (Й.С. Бах, А. Вівальді, Г.Ф. Гендель, Й. Гайдн, В.А. Моцарт, Ж. Дюпон, Л. Боккеріні, А. Кореллі, Дж. Тартіні, Н. Паганіні, Л. Шпор, Дж. Віотті, Л. Бетховен, Ф. Шопен, Ф. Ліст, Г. Венявський, Ф. Крейслер, П. Казальс, Я. Хейфець та інші). Застосування досвіду кращих зарубіжних інструменталістів минулого й сучасності у професійній підготовці майбутніх виконавців і викладачів музичного інструмента.

Тема 1.3. (4 год.). Досвід роботи вітчизняних інструментальних шкіл. Вітчизняна школа інструментального виконавства та педагогічний досвід її кращих представників (Л. Ауер, С. Рахманінов, В. Сафонов, В. Пухальський, Р. Глієр, П. Столярський, Ф. Blumenfeld, Г. Нейгауз, О. Гольденвейзер, В. Горовиць, Н. Перельман, К. Ігумнов, Л. Баренбойм, С. Ріхтер, Д. Ойстрах, Л. Коган, В. Стеценко, Т. Докшицер, В. Апатський, В. Крайнев, М. Ростропович, О. Криса, В. Співаков, Ю. Башмет, Б. Которович, М. Різол, В. Бесфамільнов, М. Давидов та інші).

Основні поняття змістового модуля 1: інструментальне виконавство; інструментально-виконавська діяльність; предмет і об'єкт виконавської діяльності інструменталіста; виконавська техніка; виконавська інтерпретація; виконавська школа.

Література основна: [1; 3; 4; 6; 7; 12; 15].

Література додаткова: [23; 29; 30; 35; 36; 72].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Компетентнісна модель інструменталіста-виконавця

Тема 2.1. (4 год.). Фахові компетенції інструменталіста-виконавця.

Виконавська компетентність інструменталіста як готовність до фахової діяльності визначається володінням трьома групами компетенцій: 1) історико-теоретичні і методичні; 2) проєктивні і конструктивні; 3) функціональні й особистісні. Опанування *історико-теоретичних і методичних компетенцій* полягає в аналізі позитивних і негативних тенденцій розвитку вітчизняної і зарубіжної інструментальних шкіл, у визначенні ефективних методів формування виконавської майстерності інструменталіста і способів її вдосконалення (постановка виконавського апарату, штрихова техніка і культура звука, аплікатурні прийоми й інтонація, виконавська інтерпретація). *Проєктивні і конструктивні компетенції* інструменталіста-виконавця: 1) проєктування самостійної роботи над твором (теоретичний аналіз твору, робота над нотним текстом, аплікатурою, штрихами, фразуванням, агогікою, інтерпретаційним планом); 2) прогнозування ансамблевих труднощів (аналіз фортепіанного чи оркестрового супроводу, виявлення агогічних відхилень, модуляцій, кульмінацій, каденцій тощо); 3) визначення ефективних методів роботи над твором; 4) добір технічного матеріалу для вдосконалення власної інструментально-виконавської техніки; 5) формування виконавського репертуару для культурно-освітньої і концертно-виконавської діяльності інструменталіста. *Функціональні компетенції інструменталіста-виконавця* характеризують здатність інструменталіста реалізувати набутий за час навчання виконавський досвід у сценічній діяльності: 1) володіння виконавською технікою (штрихи, аплікатура, інтонація, звуковедення); 2) стилістична відповідність і дотримання авторського задуму композитора; 3) інтерпретаторські уміння; 4) психологічна настанова і сценічна культура; 5) здатність до самоаналізу і самокоригування. *Особистісні компетенції інструменталіста-виконавця* акумулюють природно-психологічні особливості та набуті у процесі навчання фахово необхідні якості, які

визначають успішність концертно-виконавської діяльності інструменталіста: 1) особистісні якості; 2) здібності; 3) індивідуальні психологічні особливості; 4) виконавський стиль; 5) творчий імідж.

Основні поняття змістового модуля 2: компетентнісна модель; фахові компетенції; особистісні якості; сценічна культура; здібності; виконавський стиль; творчий імідж.

Література основна: [3; 6; 13; 14; 17; 18; 19].

Література додаткова: [35; 36; 40; 41; 47; 49; 56; 59; 78; 79].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Формування виконавської майстерності інструменталіста

Тема 3.1. (4 год.). Значення гам, вправ та етюдів у розвитку виконавської техніки інструменталіста. Технічний матеріал як засіб формування і вдосконалення виконавської техніки інструменталіста. Функціональне призначення гам, вправ і етюдів. Формування й розвиток певних умінь і навичок шляхом багаторазового повторення чітко визначених дій. Структура домашніх занять з розвитку виконавської техніки: 1) виконання комплексу технічних вправ на різні види техніки (засвоєння аплікатурних прийомів, формування штрихової техніки, розвиток рухливості пальців, опанування кантилени тощо); 2) гра етюдів на певні види техніки з урахуванням технічних труднощів твору, що вивчається; 3) робота над інструментальними творами або їх уривками; 4) самоаналіз досягнутих результатів; 5) визначення завдань для подальшого вдосконалення виконавської майстерності.

Тема 3.2. (4 год.). Завдання і зміст самостійної роботи над інструментальним твором. Основні етапи роботи інструменталіста над твором: 1) теоретичний аналіз твору (визначення тонального плану, динаміки, агогіки, виконавських труднощів та методів їх подолання); 2) прослуховування твору в записі (за можливості), визначення інтерпретаційного плану та аналіз виконавських прийомів; 3) визначення ефективних методів і засобів виконавської інтерпретації; 4) робота над складними місцями (відпрацювання навичок виконання складних аплікатурних і штрихових прийомів), фразуванням, динамікою, агогікою; 5) робота над метроритмом, виконання окремих прийомів у повільному темпі з поступовим ускладненням завдань; виконання твору у визначеному автором темпі; 6) визначення завдань для подальшої роботи над інструментальним твором.

Тема 3.3. (4 год.). Специфіка ансамблевої гри. Поняття ансамблю. Різновиди камерно-інструментального ансамблю (дуети, тріо, квартети, квінтети тощо). Квартетне виконавство. Формування ансамблевої техніки (ритмічна синхронність, динамічний ансамбль, ансамблева інтонація, фразування в ансамблі). Специфіка виконання поліфонічних творів камерно-інструментальним ансамблем. Формування навичок сценічної діяльності учасників камерного ансамблю.

Основні поняття змістового модуля 3: виконавська техніка; виконавські прийоми; виконавський аналіз твору; робота над інструментальним твором; інтерпретація твору; камерно-інструментальний ансамбль; ансамблеві навички.

Література основна: [2; 5; 8 – 11; 16; 18; 20].

Література додаткова: [24; 26; 27; 1; 34; 48; 49; 50; 52; 56; 57; 70 – 72].

МОДУЛЬ 2 (ПРАКТИЧНИЙ)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Формування виконавського репертуару інструменталіста

Тема 1.1. (4 год.). Добір гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки. Робота зі збірниками гам і вправ для розвитку техніки гри на музичному інструменті (фортепіано, баяні, гітарі, скрипці і т.п.). Формування дидактичного матеріалу для занять в інструментальному класі. Добір технічного матеріалу для аудиторних занять з учнями, студентами. Засвоєння студентами методів класифікації вправ з метою формування певних інструментально-виконавських прийомів (вправи на різні види техніки: формування навичок звуковидобування на різних музичних інструментах; техніка звуковедення особливості роботи над кантиленою в процесі гри на різних інструментах; розвиток рухливості пальців тощо). Засвоєння студентами прийомів виконання вправ на різних інструментах. Робота із збірками етюдів на розвиток різних видів техніки інструменталіста. Аналіз студентами змісту етюдів. Визначення рівня складності етюдів для виконання на різних музичних інструментах та їхню придатність для початкового етапу занять в інструментальному класі. Самостійний добір етюдів на різні види техніки із навчальних збірників та їх технічно-виконавський аналіз. Ескізна робота над етюдами. Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

Тема 1.2. (4 год.). Формування навчального та концертного репертуару інструменталіста. Засвоєння структури навчального репертуару інструменталіста. Твори великої форми (інструментальні концерти, сонати, сюїти, варіації тощо). Поліфонічні твори (фуги, інвенції, прелюдії, партити тощо). Інструментальні п'єси. Етюдів (навчальні, концертні). Ансамблі (інструментальні дуети, тріо, квартети, квінтети). Акомпанемент (супроводи до інструментальних, вокальних і хорових творів). Структура концертного репертуару інструменталіста. Добір творів для сольного концерту інструменталіста (робота репертуарними збірками). Історико-стильовий і технічно-виконавський аналіз програмових творів. Складання сольної концертної програми для інструменталіста виконавця (піаніста, баяніста, акордеоніста, гітариста, скрипаля та ін.). Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Методи розвитку виконавської майстерності інструменталіста

Тема 2.1. (4 год.). Формування виконавської техніки у процесі самостійної роботи над гаммами, вправами, етюдами. Виконавська постановка інструменталіста (специфіка постановки корпусу й рук піаніста, баяніста, акордеоніста, гітариста, скрипаля, віолончеліста, виконавців на духових інструментах). Особливості звуковидобування на клавішних, струнних і духових інструментах. Засвоєння специфіки звуковедення у різних груп інструментів (клавішних, пневматично-язичкових, струнно-смичкових, щипкових, дерев'яних і мідних духових). Методи самостійної роботи над інтонацією у смичковому виконавстві (звуквисотний слух і внутрішнє чуття твору; значення аплікатури і позицій у формуванні чистоти інтонації скрипаля, віолончеліста; координація музичного слуху і технічно-виконавських прийомів; слуховий самоконтроль виконавця). Досягнення чистоти інтонування в духовому виконавстві (роль виконавського дихання; дихання у різних регістрах; слухове регулювання). Формування навичок звуковедення у різних видах інструментального виконавства (клавішного, смичкового, щипкового, духового). Розвиток вправності пальців виконавців на різних музичних інструментах (значення аплікатури; засвоєння аплікатурних прийомів). Особливості формування штрихової техніки інструменталістів. Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

Тема 2.2. (4 год.). Удосконалення виконавської майстерності в процесі роботи над інструментальними творами. Зміст самостійної роботи виконавця над інструментальним твором (прослуховування твору в записі;

читання нотного тексту твору з аркуша; історико-стильовий, музично-теоретичний і технічно-виконавський аналіз твору; визначення доцільних музично-виражальних засобів та методів їх реалізації; виявлення виконавських труднощів; детальна робота над окремими фрагментами твору в повільному темпі з дотриманням штрихів, аплікатури, динамічних відтінків; поступове ускладнення технічно-виконавських завдань). Засвоєння навичок репетиційної роботи на сцені (дотримання виконавцем авторського задуму – точність відтворення нотного тексту, метроритмічна чіткість, динаміка, агогіка, фразування, доцільне застосування засобів музичної виразності тощо). Реалізація інструменталістом набутих у процесі навчання виконавських навичок, умінь, методів і прийомів (аналітико-слухових, аплікатурних, штрихових тощо). Методи втілення художнього образу музичного твору в процесі виконавської інтерпретації. Відпрацювання навичок сценічної діяльності соліста-інструменталіста. *Методи розвитку ансамблевих умінь інструменталіста.* Засвоєння специфіки роботи соліста-інструменталіста з концертмейстером. Особливості виконання інструментальних творів з супроводом. Типи й види інструментальних ансамблів. Основні складові ансамблевого виконавства (ритмічна і динамічна синхронність; баланс ансамблевого звучання; застосування елементів диригування в процесі виконання ансамблевого твору; психологічна взаємодія партнерів з ансамблем; навички сценічно-ансамблевої діяльності). Формування й розвиток ансамблевих умінь в інструментальних дуетах, тріо, квартетах, квінтатах. Розподіл виконавських функцій в камерно-інструментальних ансамблях. Урахування технічних можливостей та акустичних особливостей ансамблевого виконавства. Розміщення інструментального ансамблю на сцені. Засвоєння елементів сценічної культури ансамблевих виконавців. Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Моделювання сценічної діяльності інструменталіста

Тема 3.1. (4 год.). Проектування сценічних ситуацій. Підготовка інструменталіста до концертного виступу. Розроблення студентами плану репетиційної роботи над твором на сцені. Аналіз акустичних умов сцени та глядачевої зали. Визначення найбільш сприятливих факторів звучання інструмента (інструментів) у конкретних умовах. Добір ефективних засобів художньої виразності. Підготовка виконавця до концертного виступу (підготовка інструмента; психологічна установка на успішний виступ;

виконавська зосередженість; розподіл сценічної уваги). Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

Тема 3.2. (4 год.). Моделювання сценічної діяльності соліста-інструменталіста. Відпрацювання студентами навичок сценічної поведінки інструменталіста. Виконання фрагментів творів на сцені та моделювання різних концертних ситуацій. Робота студентів над власною виконавською манерою. Самоаналіз та взаємоаналіз студентами своєї сценічної діяльності. Добір адекватних методів і засобів сценічної діяльності інструменталіста. Створення сценічного іміджу соліста-інструменталіста. Самокоригування музично-виконавських дій. Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

Тема 3.3. (2 год.). Камерне ансамблеве виконавство. Засоби формування ансамблевої звучності. Фортепіанні ансамблі. Закономірності інтонування в ансамблях інструментів з нетемперованим строем. Особливості розподілу та виконання штрихів у струнному ансамблі. Специфіка розподілу дихання в ансамблях духових інструментів. Розміщення різних видів камерних ансамблів на сцені. Виконання ансамблевих творів на сцені. Робота з мікрофонами. Визначення виконавської манери та стилю діяльності камерно-інструментального ансамблю. Педагогічний аналіз роботи студентів на практичному занятті.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Вправи для розвитку техніки гри на інструменті:

- К. Черні. Школа вправності;
- Г. Шрадїк. Вправи для скрипки.

Етюдї на різні види техніки:

- Крамер. Етюдї для фортепіано;
- В. Мазас. Етюдї для скрипки;
- Е. Донт. Етюдї для скрипки;
- Ф. Крейцер. Етюдї для скрипки.

Інструментальні концерти:

- Й.С. Бах. Концерт для фортепіано з оркестром f-moll;
- А. Вівальді. Концерт для 2-х скрипок з оркестром a-moll;
- Й. Гайдн. Концерт для віолончелі з оркестром C-dur;
- В.А. Моцарт. Концерт для скрипки з оркестром G-dur;
- Д. Бортнянський. Концерт для клавесину з оркестром D-dur;
- Ф. Мендельсон. Концерт для скрипки з оркестром e-moll.

Сонати:

- Й.С. Бах. Сонати для скрипки соло;
- Й.С. Бах. Партити для скрипки соло;

- В.А. Моцарт. Фантазія d-moll;
- Д. Чимароза. Соната для фортепіано A-dur;
- Г.Ф. Гендель. Соната для скрипки і фортепіано D-dur;
- П. Хіндеміт. Соната для флейти і фортепіано;
- Л. Бетховен. Соната для фортепіано № 8;
- Б. Лятошинський. Соната № 5 (частина IV).

Інструментальні п'єси:

- О. Власов. „Мелодія”;
- Р. Глієр. „Вальс”;
- Е. Гріг. „У печері гірського короля”;
- Е. Гріг. „Танець Анітри”;
- К. Дакен. „Зозуля”;
- Д. Кабалевський. „Імпровізація”;
- Ф. Крейслер. „Радість кохання”;
- Ф. Ліст. „Канцона”;
- Ж. Масне. „Елегія”;
- С. Прокоф'єв. „Монтекі і Капулетті”. „Любов до трьох апельсинів”;
- Г. Свиридов. „Романс”;
- К. Сен-Санс. „Лебідь”;
- М. Скорик. „Мелодія”;
- П. Чайковський. „Мелодія”;
- Ф. Шопен. „Полонез” A-dur;
- Д. Шостакович. „Романс”;
- Р. Щедрін. „Наслідування Альбенісу”.

Ансамблеві твори:

- Г.Ф. Гендель. „Пасакалія”;
- А. Дворжак. „Мелодія”;
- К. Караєв. „Адажіо” із балету „Сім красунь”;
- З. Фібіх. „Поема”;
- А. Хачатурян. „Танок дівчат” із балету „Гаяне”;
- М. Чулак. „Концертний вальс”.
- Д. Шостакович. „Полька”;
- Д. Шостакович. „Іспанський танець”;
- Ф. Шуберт. „Музичний момент”.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ (8 годин)

Індивідуальна робота викладача зі студентами групи (підгрупи) над виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання з основ виконавської майстерності інструменталіста. Визначення актуальних для педагогічної науки і мистецтвознавства напрямів наукових досліджень у сфері інструментального виконавства.

Заняття 1. Робота зі студентами над обранням тем навчально-дослідних завдань. Допомога у формулюванні мети і завдань дослідження, визначенні методів і засобів наукового пошуку.

Заняття 2. Розроблення програми й методики дослідження. Рекомендації щодо опрацювання науково-методичної і мистецтвознавчої літератури.

Заняття 3. Перевірка стану виконання студентами індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Заняття 4. Рекомендації щодо оформлення результатів ІНДЗ.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ (91 година)

1. Самостійне опрацювання студентами науково-педагогічної і мистецтвознавчої літератури. Ознайомлення з навчальними програмами з основного музичного інструмента. Робота з навчальними посібниками, підручниками, репертуарними збірками тощо. Самостійний пошук інформації в мережі Інтернет. Аналіз різних методик навчання гри на музичних інструментах (вітчизняних, зарубіжних). Виявлення найбільш ефективних методів роботи над вправами, гаммами, етюдами, інструментальними творами.

2. Спостереження за роботою інструменталістів-виконавців і викладачів основного музичного інструменту. Аналіз методів формування й розвитку виконавської майстерності інструменталіста. Аналіз технічного матеріалу і виконавського репертуару. Аналіз аудиторної і концертної діяльності інструменталіста-виконавця. Виявлення спільного й відмінного у роботі інструменталістів (піаністів, скрипалів, виконавців на духових і народних інструментах). Порівняльний аналіз сольного та ансамблевого виконавства.

3. Моделювання окремих видів діяльності інструменталіста-виконавця. Добір і систематизація вправ, гам, етюдів на різні види техніки. Формування концертного репертуару інструменталіста-виконавця. Підбір відповідного технічного матеріалу до інструментальних творів.

4. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ). Опрацювання літератури з теми дослідження. Аналіз останніх наукових досліджень з обраної тематики. Постановка проблеми та визначення аспектів, що потребують дослідження і наукового обґрунтування. Виклад основних положень ІНДЗ, формулювання висновків, оформлення додатків і списку використаних джерел. Підготовка до захисту ІНДЗ під час заліку.

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали
1.	Опрацювання літератури з теорії інструментального виконавства (Тема 1.1, лекц. модуль)	6	1 – 79	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
2.	Опрацювання літератури з історії розвитку зарубіжних інструментальних шкіл (Тема 1.2, лекц. модуль)	6	6, 7, 13, 14, 23, 35	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
3.	Самостійний аналіз літератури з теми «Досвід роботи вітчизняних інструментальних шкіл. (Тема 1.3, лекц. модуль)	6	6, 7, 13, 14, 23, 35	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
4.	Дослідження фахових вимог до інструменталіста-виконавця (Тема 2.1, лекц. модуль)	4	1, 4, 18, 19, 22, 30	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
5.	Опрацювання літератури з методики роботи над гаммами, вправами, етюдами (Тема 3.1, лекц. модуль)	6	2, 7, 8, 15, 17, 24	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
6.	Дослідження процесу самостійної роботи інструменталіста над музичним твором (Тема 3.2, лекц. модуль)	6	17, 20, 23, 26, 42, 47, 50, 59, 60, 64	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
7.	Опрацювання науково-методичної літератури з камерного ансамблевого виконавства (Тема 3.3, лекц. модуль)	6	5, 16, 21, 30, 33, 38, 49	Відтворення у процесі виконання МКР за темами лекційного модуля	5
8.	Добір гам, вправ та етюдів для формування різних видів виконавської техніки (Тема 1.1, практ. модуль)	4	2, 7, 8, 15	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
9.	Добір навчального та концертного репертуару інструменталіста (Тема 1.2, практ. модуль)	4	8, 9, 19, 21, 32, 44, 66, 67,	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
10.	Методика самостійної роботи інструменталіста над гаммами, вправами, етюдами (Тема 2.1, практ. модуль)	6	2, 7, 8, 15, 17, 24	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
11.	Технологія роботи над інструментальними творами (Тема 2.2, практ. модуль)	6	1, 3, 6, 12, 15, 16, 20, 30	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
12.	Процес підготовки інструменталіста до концертного виступу (Тема 3.1, практ. модуль)	4	4, 20 – 22, 24, 26, 29, 31, 38, 41, 47, 49, 78	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
13.	Моделювання сценічної діяльності соліста-інструменталіста (Тема 3.2, практ. модуль)	4	3, 4, 16, 29, 30	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
14.	Засвоєння навичок камерного ансамблевого виконавства (Тема 3.3, практ. модуль)	2	5, 16, 21, 30, 33, 38, 49	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
	Усього за темами змістових модулів	70			70
	Підготовка ІНДЗ (робота над основним змістом, оформлення результатів дослідження)	21	1 - 79	Контроль на індивідуальному занятті	30
	Усього за ІНДЗ	21			30
	Усього	91			100

VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(реферат)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності магістранта, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Виконання магістрантами ІНДЗ завершується прилюдним захистом (презентацією) навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) зі спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста» – це вид науково-дослідної роботи (реферат) студента ОКР «магістр», який містить елементи дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: поглиблене вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення та практичне застосування його вихідних положень у самостійній навчально-пізнавальній діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих під час лекційних, практичних, індивідуальних занять та охоплює частину навчального матеріалу.

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання завдання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25 – 30	Відмінно
Достатній	16 – 24	Добре
Середній	10 – 15	Задовільно
Низький	0 – 9	Незадовільно

Сума балів, отриманих за ІНДЗ, ураховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Основи виконавської майстерності інструменталіста».

Критерії оцінювання ІНДЗ

(навчально-дослідного завдання у вигляді реферату)

Бали	Критерії оцінювання реферату
25 – 30 балів	Робота студента є самостійною, творчою. Зміст і форма реферату відповідає плану. У рефераті витримана пропорційність частин. Матеріал викладений логічно й послідовно. Спостерігається термінологічна чіткість. Відсутні фактичні, орфографічні, пунктуаційні, граматичні та стилістичні помилки. Реферат оформлений згідно вимог. Обсяг відповідає встановленим нормам. Під час захисту студент вільно орієнтується в матеріалі, висловлює власне ставлення до визначеної проблеми, володіє майстерністю усної доповіді (риторичні уміння; уміння тримати тезу та розгортати її у відповідності до рамок доповіді; уміння визначати особисту позицію; уміння тримати контакт із аудиторією; правильність мови) та її електронної презентації.
16 – 24 бали	Простежується творчий підхід до виконання реферату. Матеріал викладений послідовно, відповідає плану. Інколи простежується порушення логіки. Структура відповідає формі реферату. Наявні незначні фактичні, орфографічні, пунктуаційні, граматичні та стилістичні помилки. Реферат оформлений згідно вимог. Обсяг відповідає встановленим нормам. Під час захисту студент вільно орієнтується у матеріалі, висловлює власне ставлення до питання. Виявляє достатньо умінь усної доповіді.
10 – 15 балів	Простежується спроба підійти до написання реферату самостійно і творчо. Однак план реферату недосконалий, у ньому спостерігається змішування цільових установок. Загальний зміст недостатньо структурований. Простежується невміння групувати матеріал, знаходити зв'язки, установлювати співвідношення між частинами. Наявні фактичні, орфографічні, пунктуаційні, граматичні та стилістичні помилки. У оформленні є деякі недоліки. Обсяг відповідає встановленим нормам. Під час захисту студент вільно орієнтується в матеріалі, але висловлює свої думки недостатньо аргументовано. Виявляє лише окремі уміння усної доповіді.

0 – 9 балів	Реферат написаний нашвидку, фрагментарно, позначений несамотійним підходом до виконання. План відсутній або не відповідає змісту й формі. Тема не розкрита. При захисті студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.
-------------	---

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ РЕФЕРАТІВ (ІНДЗ)

1. Зміст роботи інструменталіста-виконавця над музичним твором.
2. Наукові засади професійної діяльності інструменталіста-виконавця.
3. Мистецтвознавчі основи інструментального виконавства.
4. Історія розвитку інструментального виконавства в Україні.
5. Роль педагогічної спадщини видатних виконавців у формуванні майбутнього інструменталіста.
6. Основи ансамблевої техніки інструменталіста.
7. Особливості смичкового виконавства.
8. Історія розвитку вітчизняного фортепіанного виконавства.
9. Розвиток баянного виконавства України і зарубіжжя.
10. Специфіка сценічної діяльності виконавця-інструменталіста.
11. Формування навичок гри на духових інструментах.
12. Формування техніки гри на струнно-щипкових інструментах.
13. Самостійна робота інструменталіста над творами великої форми.
14. Опрацювання інструменталістом поліфонічних творів.
15. Зміст роботи інструменталіста над концертними п'єсами.
16. Психологія ансамблевого музикування.
17. Специфіка концертмейстерської роботи у вокальному класі.
18. Особливості концертмейстерської роботи в інструментальному класі.
19. Імпровізація як засіб творчої діяльності інструменталіста.
20. Технічні прийоми джазового інструментального виконавства.

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Розподіл балів, що присвоюються студентові упродовж вивчення спецкурсу «Основи виконавської майстерності інструменталіста»

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Сума балів
1	Відвідування лекцій	1	14	14
2	Відвідування практичних занять	1	13	13
3	Робота на практичних заняттях (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії та ін.)	10	13	130
4	Самостійна робота (виконання домашнього завдання за темами лекційного і практичного модулів)	5	14	70
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	2	50
6	Виконання ІНДЗ (написання реферату)	30	1	30
	Усього без урахування коефіцієнта –			307 бали
	(коефіцієнт – 3,07)			

Максимальна кількість підсумкових балів становить:

– **307 балів** за період роботи до заліку, що прирівнюється до **100 балів** з урахуванням коефіцієнта (**3,07**).

Максимальний рейтинговий показник – 100 балів.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Основи виконавської майстерності інструменталіста» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь і навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, в якій зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення в національну (4-бальну) та

європейську (ECTS) шкалу подано у таблиці, де зазначено загальні критерії оцінювання успішності студентів.

Кожний модуль включає бали за відвідування занять, поточну роботу на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У процесі оцінювання навчальних робіт застосовуються такі методи:

- усного контролю (індивідуальне опитування, співбесіда, ПМК);
- письмового контролю (модульне письмове опитування, перевірка реферату);
- самоконтролю (самоаналіз, самооцінка та самокоригування студентом своїх музично-виконавських і педагогічних дій).

Порядок переведення рейтингових показників успішності в європейську шкалу ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Критерії
90 – 100	«Відмінно»	А	«Відмінно» ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, уміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної і додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань і вмінь.
82 – 89	«Добре»	В	«Добре» ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної і додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення й оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
75 – 81	«Добре»	С	«Добре» (в загальному вірне виконання навчальних завдань з певною кількістю суттєвих помилок).

МОДУЛЬ 1 – лекційний							М К Р	МОДУЛЬ 2 – практичний							М К Р	І Н Д З
Змістовий модуль 1 (лекційні заняття + самостійна робота)			Змістовий модуль 2 (лекційні заняття + самостійна робота)	Змістовий модуль 3 (лекційні заняття + самостійна робота)				Змістовий модуль 1 (практичні заняття + самостійна робота)		Змістовий модуль 2 (практичні заняття + самостійна робота)		Змістовий модуль 3 (практичні заняття + самостійна робота)				
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3		Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3		
7	7	7	7	7	7	7	25	27	27	27	27	27	27	16	25	30
Усього за період роботи до заліку – 307 балів (без урахування коефіцієнта), коефіцієнт – 3,07																

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- *словесний* (викладення основних положень навчального курсу);
- *ілюстративний* (показ викладачем інструментально-виконавських методів і прийомів);
- *ілюстративно-словесний* (поєднання викладачем пояснень з ілюстрацією виконавських прийомів);
- *репродуктивний* (відтворення студентами інструментально-виконавських прийомів, проілюстрованих викладачем);
- *репродуктивно-варіативний* (поєднання студентом запропонованих викладачем прийомів з іншими формами й методами інструментально-виконавської діяльності);
- *креативний, творчий* (створення студентами оригінальних варіантів інтерпретації музичних творів; нестандартний підхід до розв'язання сценічних ситуацій; опанування навичок імпровізації);
- *проблемно-пошуковий* (самостійний пошук студентом засобів і способів розв'язання проблемних ситуацій у процесі виконання навчальних завдань);
- *проектування* (створення власного проекту роботи над музичним твором; підготовка ІНДЗ з обраної теми);
- *моделювання* (імітація в навчальному процесі сценічних ситуацій і професійної діяльності інструменталіста-виконавця);
- *педагогічний аналіз* (формування у студентів навичок самоаналізу і самокоригування своїх музично-виконавських дій);
- *інтеграції* (акумуляція і синтез знань з різних фахових дисциплін у процесі інструментально-виконавської діяльності).

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- програма навчального курсу;
- тексти лекцій;
- навчально-методичні посібники й підручники: [1; 3; 9; 14; 15; 20];
- нотний матеріал для проведення практичних занять;
- музичні інструменти;
- наочність (схеми будови музичних інструментів тощо);
- відео- та аудіозаписи занять і концертних виступів провідних музикантів.

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Алексеев А. Д. Творчество музыканта-исполнителя / Александр Дмитриевич Алексеев. – М. : Музыка, 1991. – 102 с.
2. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано: учеб. пособ. [для муз. вузов и училищ] / Александр Дмитриевич Алексеев. – М. : Музыка, 1978. – 288 с.
3. Баренбойм Л. А. Музыкальная педагогика и исполнительство / Лев Аронович Баренбойм. – Л. : Музыка, 1974. – 287 с.
4. Бодина Е. А. Творческая природа музыкального исполнительства : автореф. дис. ... канд. искусствоведения: спец. 17.00.02 / Киев. Гос. консерватория им. П.И.Чайковского. – К., 1975. – 29 с.
5. Винокур Л. И. Первоначальное обучение искусству аккомпанемента : учеб.-метод. пособ. [в 2-х ч.] / Л. И. Винокур. – М. : МГПИ, 1978. – Ч. 1. – 46 с.
6. Вопросы музыкального исполнительства и педагогики : сб. ст. / ред.-сост. А. В. Малинковская ; Гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных. – М. : Музыка, 1976. – Вып. 24. – 287 с.
7. Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики : сб. ст. / сост. С. Сапожников. – М. : Музыка, 1968. – 147 с.
8. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано / Т. П. Воробкевич. – Львів : ЛДМА, 2001. – 144 с.
9. Гинзбург Л. С. О работе над музыкальным произведением / Лев Соломонович Гинзбург. – [4-е изд., доп.]. – М. : Музыка, 1981. – 143 с.
10. Горенко Л. Робота баяніста над музичним твором / Л. Горенко. – К. : Музична Україна, 1982. – 49 с.
11. Готлиб А. Основы ансамблевой техники / А. Готлиб. – М.: Музыка, 1971. – 96 с.
12. Григорьев В. Ю. Музыкально-исполнительское искусство: проблемы стиля и интерпретации : сб. науч. тр. / Владимир Юрьевич Григорьев. – М. : МГК, 1989. – 158 с.
13. Гуральник Н. П. Розвиток скрипкової школи Східної Європи ХХ століття: історія, теорія, методика : навч.-метод. посібник / Н. П. Гуральник. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 144 с.
14. Гуральник Н. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті музичної педагогіки / Н. Гуральник. – К. : Вища школа, 2007. – 312 с.
15. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : навч. посіб. [для вузів] / М. А. Давидов. – К. : Муз. Україна, 1997. – 240 с.
16. Крючков Н. Искусство аккомпанемента как предмет обучения / Н. Крючков. – Л. : Музгиз, 1961. – 72 с.
17. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой / Евгений Яковлевич Либерман. – М. : Музыка, 1971. – 144 с.
18. Мильштейн Я. И. Воспитание пианистического мастерства / Яков Исаакович Мильштейн // Вопросы теории и истории исполнительства. – М. : Сов. композитор, 1983. – 262 с.
19. Пляченко Т. М. Методика роботи з музично-інструментальними колективами : навч.-метод. посібник [для студ. мистецького ф-ту пед. університету] / Т. М. Пляченко ; [Рекомендовано Мін. освіти і науки України]. – Кіровоград : „Імекс-ЛТД”, 2009. – 232 с.
20. Пляченко Т. М. Основы скрипкової педагогіки : навчальні матеріали [для студентів музично-педагогічного факультету] / Т.М. Пляченко. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. – 44 с.
21. Польская И. И. Камерный ансамбль: теоретико-культурологические аспекты : дис. на соискание учёной степени доктора искусствоведения : спец. 17.00.03 „Музыкальное

искусство” / Ирина Ильинична Польская ; Харьк. гос. академия культуры. – Харьков, 2003. – 435 с.

22. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Борис Михайлович Теплов. – М. ; Л. : АПН РСФСР, 1947. – 335 с.

Додаткова:

23. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики : хрестоматия / Александр Дмитриевич Алексеев. – К. : Музична Україна, 1974. – 163 с..
24. Андрейко О. І. Методи вдосконалення виконавського апарату інструменталіста : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання музики і музичного виховання” / Оксана Іванівна Андрейко. – Київ, 2004. – 19 с.
25. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс / Борис Владимирович Асафьев. – М. : Музыка, 1971. – 375 с.
26. Бай Ю. Теоретические основы совершенствования внутренней структуры музыкально-игровых движений баяниста : дис. на соискание учёной степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.02 / Юрий Николаевич Бай. – Вильнюс : 1986. – 182 с.
27. Баренбойм Л. Аппликатурные принципы Артура Шнабеля // Вопросы музыкально-исполнительского искусства. – М. : Музгиз, 1962. – Вып. 3. – С. 157 – 178.
28. Баренбойм Л. А. Школа игры на фортепиано: путь к музицированию / Л. А. Баренбойм. – М. ; Л : Сов. композитор, 1980. – Вып. 2. – **270** с.
29. Беликова В.В. Музыкальное исполнительство как вид художественно-творческой деятельности : автореф. дис... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Киев. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. – К., 1991. – 16 с.
30. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности / Л. Л. Бочкарёв. – М. : Ин-т психологии РАН, 1997. – 351 с.
31. Боярко Н. Б. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02 / Нац. муз. академія України. – К., 1997. – 20 с.
32. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе / И. Браудо. – М. ; Л : Музгиз, 1965. – 80 с.
33. Брыкина Г. Особенности работы пианиста-концертмейстера с виолончельным репертуаром / Г. Брыкина // Фортепиано. – 1999. – № 2. – С. 14 – 15.
34. Брянская Ф. Навык игры с листа, его структура и принципы развития / Ф. Брянская // Вопросы фортепианной педагогики. – М. : Музыка, 1976. – Вып. 4. – С. 46–62.
35. Вопросы теории и истории смычкового исполнительства : сб. науч. тр. / отв. ред. Ю. М. Крамаров ; ред.-сост. О. Ф. Шульпяков. – Л. : ЛОЛГК, 1985. – 198 с.
36. Вопросы фортепианной педагогики : сб. статей / под общ. ред. В. Натансона. – М. : Музыка, 1971. – Вып. 3. – 336 с.
37. Воскресенская Т. Заметки о чтении с листа в классе аккомпанемента / Т. Воскресенская // О мастерстве ансамблиста : сб. науч. трудов. – Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. – С. 31–48.
38. Воскресенская Т. В. Эволюция русского камерно-инструментального жанра с участием фортепиано: проблемы, истоки, стадия формирования : автореф. дис... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Санкт-Петербург. консерватория им. Н.А. Римского-Корсакова. – СПб., 1992. – 24 с.
39. Выготский Л. С. Психология искусства: анализ эстетической реакции / Лев Семёнович Выготский. – М. : Лабиринт, 1997. – 416 с.
40. Гильбурд Г. Исполнительское искусство – сфера проявления художественной идеи / Г. Гильбурд. – Томск : Томский ун-т, 1984. – 197 с.

41. Глущенко Ю. П. Импровизация как категория музыкального исполнительства : автореф. дис... канд. искусствоведения : спец. 17.00.02 / Ю.П. Глущенко. – Киев. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. – К., 1990. – 17 с.
42. Горенко Л. М. Роль художественного воображения в раскрытии содержания музыкального произведения : метод. рекомендации / Харьковский ин-т искусств им. И.Д. Котляревского. – Х.. 1983. – 27 с.
43. Готсдинер А. Л. Музыкальная психология / А. Л. Готсдинер. – М. : Мысль, 1993. – 190 с.
44. Готсдинер А. Л. Подготовка учащихся к концертным выступлениям: к вопросу об эстрадном волнении / А. Л. Готсдинер // Методические записки по вопросам музыкального образования : сб. статей. – М. : Музыка, 1991. – Вып. 3. – С. 182 – 192.
45. Григорян А. Г. Заметки преподавателя квартетного класса / А. Г. Григорян // Камерный ансамбль: педагогика и исполнительство [под ред. К. Х. Аджемова]. – М. : Музыка, 1979. – С. 124 – 135.
46. Гуренко Е. Исполнительское искусство: методологические проблемы / Евгений Гуренко. – Новосибирск. НГК, 1985. – 86 с.
47. Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Лариса Василівна Гусейнова. – К., 2005. – 241 с.
48. Давидян Р. Р. Квартетное искусство: проблемы исполнительства и педагогики : учеб. пособие [для муз. вузов] / Р. Р. Давидян. – М. : Музыка, 1984. – 269 с.
49. Економова Е. К. Сумісна діяльність співака і концертмейстера у професійній підготовці студента-вокаліста: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Е. К. Економова. – Одеса, 2002. – 20 с.
50. Еркина Е. Б. Психолого-педагогические условия формирования индивидуального стиля исполнительской деятельности музыканта-инструменталиста : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Е. Б. Еркина. – Мелитополь, 1996. – 200 с.
51. Живов Л. Подготовка концертмейстеров-аккомпаниаторов в музыкальном училище / Л. Живов // Методические записки по вопросам музыкального образования. – М. : Музыка, 1966. – С. 329 – 345.
52. Заринь Д. Фортепианное обучение как аспект формирования пианистической культуры // Методологические проблемы музыкальной педагогики / Д. Заринь. – М., 1991. – С. 77 – 79.
53. Здобнов Р. Исполнительство – род художественного творчества / Р. Здобнов // Эстет. очерки. – [Вып.2] – М. : Музыка, 1967. – 150 с.
54. Зильберквит М. А. Музыкально-исполнительское искусство / Марк Александрович Зильберквит. – М. : Знание, 1982. – 56 с.
55. Искусствознание и психология художественного творчества / отв. ред. А. Зись, М. Ярошевский. – М. : Наука, 1988. – 270 с.
56. Капустин Ю. В. Музыкант-исполнитель и публика: социологические проблемы современной концертной жизни : исследование / Ю. В. Капустина. – Л. : Музыка, 1985. – 160 с.
57. Коган Г. Вопросы пианизма / Г. Коган. – М. : Сов. композитор, 1968. – 462 с.
58. Корто А. О фортепианном искусстве / А. Корто. – М. : Музыка, 1965. – 463 с.
59. Кременштейн Б. Л. Воспитание самостоятельности учащихся в классе специального фортепиано / Берта Львовна Кременштейн. – М. : Музыка, 1966. – 220 с.
60. Крюкова И. А. Методы формирования импровизационных умений студентов в процессе концертмейстерской подготовки / И. А. Крюкова // Вопросы фортепианной педагогики. – М., 1980. – С. 124–131.

61. Кубанцева Е. И. Концертмейстерство – музыкально-творческая деятельность / Е. И. Кубанцева // Музыка в школе. – 2001. – № 2. – С. 38–40.
62. Кубанцева Е. И. Методика работы над фортепианной партией пианиста-концертмейстера / Е. И. Кубанцева // Музыка в школе. – 2001. – № 4. – С. 52–55.
63. Куперен Ф. Искусство игры на клавесине / Ф. Куперен. – М. : Музыка, 1973. – 162 с.
64. Либерман Е. Творческая работа пианиста с авторским текстом / Евгений Либерман. – М. : Музыка, 1988. – 234 с.
65. Люблинский А. П. Теория и практика аккомпанемента: методологические основы / А. П. Люблинский. – Л. : Музыка, 1972. – 80 с.
66. Мазель Л. А. Строение музыкальных произведений: учеб. пособие [для вузов] / Лев Абрамович Мазель. – М. : Музыка, 1986. – 527 с.
67. Мальцев С. М. Нотация и исполнение / Сергей Михайлович Мальцев // Мастерство музыканта-исполнителя. – М. : Музыка, 1976. – Вып. 2. – С. 68–104.
68. Мальцев С. М. О психологии музыкальной импровизации / Сергей Михайлович Мальцев. – М. : Музыка, 1991. – 85 с.
69. Мартинсен К. А. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано / Карл Адольф Мартинсен. – М. : Музыка, 1977. – 128 с.
70. Михайлов И. Вопросы восприятия и рационализации фактуры в фортепианных аккомпанементах // О мастерстве ансамблиста: сб. науч. трудов / отв. ред. Т. Воронина. – Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. – С. 59–73.
71. Назаренко М. П. Актуальні проблеми інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики / М. П. Назаренко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. – Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. – Вип. 15. – С. 365 – 369.
72. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога / Генрих Густавович Нейгауз. – [5-е изд.] – М. : Музыка, 1987. – 238 с.
73. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма : [учеб. пособие] / Александр Николаев. – М. : Музыка, 1980. – 112 с.
74. Подольская В. В. Развитие навыков аккомпанемента с листа / В. В. Подольская // О работе концертмейстера / ред.-сост. М. Смирнов. – М. : Музыка, 1974. – С. 88 – 110.
75. Прокофьев Г. П. Формирование музыканта – исполнителя – пианиста / Григорий Петрович Прокофьев. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1956. – 480 с.
76. Радина И. О работе концертмейстера со студентом-вокалистом // О мастерстве ансамблиста : сб. науч. труд. / И. Радина. – Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. – С. 73 – 83.
77. Рубинштейн А. Г. Лекции по истории фортепианной литературы / Антон Григорьевич Рубинштейн. – М. : Музыка, 1974. – 109 с.
78. Саїк Г. Ф. Формування виконавської майстерності у студентів на основі активізації емоційно-естетичного переживання музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Г. Ф. Саїк. – К., 2000. – 19 с.
79. Скрипкина Э. А. Исполнительские качества учителя-музыканта как проблема исследования / Э. А. Скрипкина // Профессиональная подготовка учителя музыки общеобразовательной школы : сб. науч. тр. – М., 1978. – Вып. I. – С. 3 – 12.